Provtagning och smittspårning av klamydia, gonorré och syfilis - Rutin - Hälso- och sjukvård Region Gävleborg

Titel: Provtagning och smittspårning av klamydia, gonorré och syfilis	**Dokumentkategori:** Rutin	**Omfattning:** Hälso- och sjukvård, Region Gävleborg
Dokumentägare: Smittskyddsläkaren	**Dokumentansvarig:** Administratör, smittskydd	**Beslutsinstans:** Smittskydd
Diarienummer: Ej tillämpligt		**Datum för översyn:** Se giltigt t o m

Innehåll

1. Syfte och omfattning 3
1.1. Ordlista 3
2. Innehåll 5
2.1. Sexuellt självbestämmande och 15-årsgränsen 5
2.2. Sekretess 5
2.3. Provtagning – förberedande åtgärd för att ställa diagnos 5
2.4. Klamydia- och gonorréprovtagning via internet 6
2.5. Identitetskrav vid besök 6
3. Handläggning av provsvar 7
3.1. Handläggning av klamydia- och gonorréprovsvar 7
3.1.1. Vid negativa provsvar 7
3.1.2. Vid positiva provsvar 7
3.2. Handläggning av klamydia- och gonorréprovsvar för partnerspårare 7
3.2.1. Vid negativa provsvar 7
3.2.2. Vid svårbedömda provsvar 7
3.2.3. Handläggning av positivt klamydia- och gonorréprovsvar för partnerspårare 7
3.2.4. Ordination och förskrivning av läkemedel vid klamydia 8
3.2.5. Ordination och förskrivning av läkemedel vid gonorré 8
3.3. Handläggning vid positivt syfilisprovsvar 8
3.3.1. Handläggning av positivt syfilisprovsvar vid könsmottagningen 8
3.3.2. Ordination och förskrivning av läkemedel vid syfilis 8
4. Smittspårning 9
4.1. Smittspårningens syfte 9
4.2. Verksamhetschef och medicinskt ledningsansvar (medicinskt ansvarig läkare) 9
4.3. Vem ansvarar för smittspårningen 9
4.4. Vem får smittspåra 9
4.5. Smittspårarens uppgift 9
4.5.1. Normalträdet – Smittspårning 10
4.5.2. Schema vid smittspårning 11
4.6. Arbetsfördelning 1177 – provhantering 11
4.6.1. Personer som inte söker behandling 12

4.6.2. Flödesschema vid egenprovtagning 12
4.7. Förhållningsregler 13
4.8. Smittspårning digitalt 13
4.9. Kontakt via sms, sociala medier, e-post med mera 13
4.10. Patientdatalagen och smittspårning 14
4.11. Dokumentation av smittspårning – smittspårningshandling 15
4.12. Dokumentation i patientjournalen 15
4.12.1. Kvalitetssäkring av gonorré och klamydia 16
4.13. Anmälan till smittskyddsläkare 16
4.13.1. Vanligast förekommande paragafer 16
4.14. Smittskyddsläkarens övertagande av smittspårning 17
4.15. Arkivering 17
4.16. Instruktion om provtagning och smittspårning 17
4.17. Frågor och svar Smittspårning 18
5. Kommunikation och implementering 19
6. Medverkande och granskare 19
7. Referenser 19

1. Syfte och omfattning

Syftet med denna övergripande rutin är att för samtliga vårdgivare tydliggöra handläggningen av provtagning, behandling och smittspårning av klamydia, gonorré och syfilis.

Begreppet smittspårning är komplext och omfattande eftersom smittspåraren måste ta hänsyn till bland annat juridiska, medicinska och etiska aspekter. Många frågor är återkommande och inte alltid enkla att besvara.

1.1. Ordlista

- **Behandlande läkare** – den läkare som är ytterst ansvarig för provtagning, behandling och smittspårning.
- **Egenprovtagning** – personen beställer ett provtagningskit via 1177.se eller Min Vård Gävleborg (MVG), identifieras via BankID. Personen tar provet själv och skickar det med post. till Regionens labb.
- **Förhållningsregler** – om en patient diagnostiseras med en allmänfarlig sjukdom ska behandlande läkare besluta om individuellt utformade regler i syfte att hindra smittspridning.
- **Index** – en person med positivt testresultat eller misstänkt sjukdomsfall.
- **Inre sekretess** – reglering som innebär att bara den som är anställd hos vårdgivare inom hälso- och sjukvården och som behöver uppgifterna i sitt arbete hos en vårdgivare inom

hälso- och sjukvården, får ta del av patientuppgifter. Detta förtydligas genom att det i patientdatalagen ställs krav på behörighetstilldelning och åtkomstkontroll.

- **Journalhandling** – handling (digitalt eller papper) som upprättas eller inkommer i samband med vården av en patient och som innehåller uppgifter om patientens hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, eller om vidtagna eller planerade vårdåtgärder.
- **Kontakt/partner** – person som riskerar att vara smittad på grund av sexuell kontakt.
- **MVG** – Min Vård Gävleborg.
- **Partnerbrev** – brev med uppmaning att provta sig för t ex klamydia.
- **Patient** – person som erhåller eller är registrerad för att erhålla hälso- och sjukvård.
- **Patientdatalagen** – tillämpas vid vårdgivares behandling av personuppgifter inom hälso- och sjukvården. I lagen finns också bestämmelser om skyldighet att föra patientjournal.
- **Patientjournal** – en eller flera journalhandlingar som rör samma patient.
- **Sammanhållen journalföring** – ett elektroniskt system som gör det möjligt för en vårdgivare att ge eller få direktåtkomst till personuppgifter hos en annan vårdgivare.
- **Sexuell kontakt** – samlag, penetration (vaginalt, analt eller oralt) eller annan intim sexuell kontakt, till exempel petting.
- **Självtest** – Personen kan, på vissa mottagningar, provta sig och lämna provet direkt. Ingen identifiering krävs, personnumret fylls i av personen själv.
- **SOSFS** – socialstyrelsen författningssamling.
- **Smittskyddslagen (SmL)** – ska tillgodose befolkningens behov av skydd mot spridning av smittsamma sjukdomar och gäller alla sjukdomar som kan överföras till eller mellan människor.
- **Smittskyddsläkare** – en smittskyddsläkare ska finnas i varje region och utses av hälso- och sjukvårdsnämnden eller motsvarande. Smittskyddsläkaren har det samlade ansvaret för smittskyddsarbetet inom regionen.
- **Smittskyddsläkarens smittskyddsblad** – faktablad om smittsamma sjukdomar utgivna av smittskyddsläkaren. Två typer av blad finns, ett till patienten och ett till behandlande läkaren.
- **Smittspårning** – åtgärd för att ta reda på av vem patient/index blivit smittad och vilka andra som index kan ha fört smittan vidare till.
- **Smittspårningshandlingar** – anteckningar som görs och handlingar som upprättas eller kommer in i samband med smittspårning. Samtliga kontakter registreras i smittspårningshandlingen.
- **Smittspårningsärende** – utredning om vem som kan ha överfört smittan till en patient och vilka andra personer som kan ha smittats.
- **Vårdenhet** – organisatorisk enhet inom en vårdgivare.
- **Vårdgivare** – region och kommun samt annan juridisk person eller enskild näringsidkare som bedriver hälso- och sjukvård (privat vårdgivare). En vårdgivare kan bestå av en eller flera vårdenheter.

2. Innehåll

2.1. Sexuellt självbestämmande och 15-årsgränsen

Det sexuella självbestämmandet inträder vid 15 års ålder i Sverige. Före 15 års ålder anses en person rent rättsligt inte kunna samtycka till samlag eller annat därmed jämförbart sex. Det är brottsligt för en straffmyndig person att ha sex med någon under 15.

En person kan aldrig straffas för något man gjorde när man var under 15 år. Det är inte olagligt för personer under 15 år att ha ömsesidigt och frivilligt sex med varandra.
Då person under 15 år kommer till mottagning måste ett ställningstagande göras om det finns någon misstanke att den unge far illa. Något generellt antagande att detta är fallet vid sexuellt umgänge kan i normalfallet inte göras om båda är nära 15-årsgränsen. Ett ställningstagande ska göras och dokumenteras i patientjournal.

Att distribuera kondomer eller skriva ut p-piller till ungdomar under 15 år innebär aldrig medverkan till brott.

2.2. Sekretess

Uppgifter som hanteras i ett smittspårningsärende omfattas av sekretessen som gäller inom hälso- och sjukvården (se Offentlighets- och sekretesslag 2009:400 25 kap 1 §).
Det innebär att uppgifter om enskild person bara får röjas med dennes samtycke eller om det annars står klart att den enskilde eller någon närstående till den enskilde inte lider men.

Sekretessen omfattar alla uppgifter som direkt eller indirekt kan hänföras till en person, oavsett om denna är patient (index), en uppgiven kontakt eller någon annan person, och gäller gentemot såväl privatpersoner – även närstående – som mot andra vårdgivare, myndigheter och företag.

Sekretessen förhindrar således till exempel, att uppgifter om index utan samtycke lämnas till en uppgiven kontakt eller vice versa.
För uppgift om någon som är under 18 år gäller sekretessen även gentemot dennes vårdnadshavare, om inte vårdnadshavaren med hänsyn till den underåriges ålder och mognad har rätt och skyldighet att bestämma i barnets angelägenheter. Sekretess förhindrar dock alltid att uppgift lämnas till vårdnadshavare om det kan antas att den underårige då lider betydande men.

Sekretessen gäller inte om det finns en uppgiftsskyldighet i lag eller förordning, till exempel anmälningsplikterna i smittskyddslagen och socialtjänstlagen.

2.3. Provtagning – förberedande åtgärd för att ställa diagnos

Det finns regelverk gällande skyldigheten att provta när en misstanke om allmänfarlig sjukdom finns samt skyldighet att genomföra kostnadsfri provtagning enligt smittskyddslagen 7 kap. 2 §. Provtagning kan bara göras inom ramen för hälso- och sjukvårdspersonalens kompetens.

Det finns en tvingande skyldighet för läkare enligt smittskyddslagen att ta prov på person som misstänks ha en allmänfarlig sjukdom. Misstanken kan grunda sig på kliniska symtom, utifrån uppgifter från den misstänkt smittade personen (till exempel att denne haft sexuellt umgänge) eller en kombination av orsaker, till exempel att den misstänkt smittade har kliniska symtom samt en epidemiologisk bakgrund som ger grund att misstänka smitta. Enbart läkare kan neka en person kostnadsfri provtagning.

Vårdgivaren ska enligt lagen planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sådant sätt att kravet på god och säker vård enligt hälso- och sjukvårdslagen uppfylls.

Vårdpersonal med legitimation har ett självständigt ansvar.

Mot bakgrund av detta gäller följande:

- En lokal instruktion ska finnas för provtagning och smittspårning gällande allmänfarliga sjukdomar enligt smittskyddslagen. se bilaga 1.
- Barnmorska och sjuksköterska kan genomföra provtagning enligt lokal instruktion gällande sexuellt överförbara sjukdomar enligt smittskyddslagen, det vill säga klamydia, gonorré, syfilis, hepatit B och hiv. Om patienten inte kan erhålla kostnadsfri provtagning enligt smittskyddslagen ska besked ges av läkare. Även undersköterska får genomföra klamydiaprovtagning enligt lokal instruktion.
- Då en person önskar provtagning av klamydia, gonorré, syfilis, hiv eller hepatit B på grund av sexuellt umgänge ska provtagning göras. Vid andra skäl och vid misstanke om andra diagnoser hänvisas patient till läkare för sedvanlig undersökning.

2.4. Klamydia- och gonorréprovtagning via internet

Det går att beställa klamydia- och gonorréprov via 1177.se samt MVG, vilket är gratis. Provsvaret ges till patienten via 1177.se och kan ses i 1177- provhantering för partnerspårare. Läs mer om handläggning av provsvar i avsnitt 3.

Obs! Det finns andra leverantörer av tester via internet och dessa prover måste vara laboratorieverifierade i Sverige för att vara giltiga.

2.5. Identitetskrav vid besök

Patienten måste kunna visa att han/hon är provtagen om det funnits en misstanke om smitta. Kostnadsfri provtagning kräver också att hälso- och sjukvårdspersonalen kan bekräfta patientens identitet.
Patienten ska i kallelse till besök på mottagning alltid uppmanas att ta med legitimation. Finns inte legitimation har inte patienten uppfyllt sina skyldigheter enligt lagstiftning.

- Huvudprincipen vid provtagning och smittspårning är således att patienten ska kunna legitimera sig.
- Vid självtest krävs ingen legitimation. Denna provtagning får endast ske om personen själv vill testa sig och inte vid smittspårning. Vid positivt provsvar ska personen legitimera sig på mottagningen.

3. Handläggning av provsvar

3.1. Handläggning av klamydia- och gonorréprovsvar

3.1.1. Vid negativa provsvar

Negativa provsvar återfinns i Cosmic, ingen åtgärd krävs.

3.1.2. Vid positiva provsvar

1. Vid positivt klamydiaprovsvar, som är taget på enhet utan egen partnerspårare eller när patient uppvisar positivt provsvar via egenprovtagningen, skall patienten remitteras till ungdomsmottagning (13-23 år), könsmottagning eller barnmorskemottagning (24 år och äldre) för behandling och smittspårning av certifierad partnerspårare.
2. Vid positiv gonorréprovsvar som ej är taget på könsmottagningen remitteras patienten till könsmottagningen för behandling och smittspårning av certifierad partnerspårare.
3. Patienten/index informeras om positivt provsvar. Skriv SmiNet-anmälan samt remittera enligt punkt 1 eller 2. Ge förhållningsregler i väntan på behandling och smittspårning. Dokumentera i patientjournal.

3.2. Handläggning av klamydia- och gonorréprovsvar för partnerspårare

3.2.1. Vid negativa provsvar

Negativa provsvar återfinns i Cosmic, ingen åtgärd krävs.

3.2.2. Vid svårbedömda provsvar

Om prov är tagen via egenprovtagningen och provsvaret är svårbedömt, ska personen uppmanas att lämna nytt prov via könsmottagningen. Se även punkt 3.2.3.- 2

3.2.3. Handläggning av positivt klamydia- och gonorréprovsvar för partnerspårare

1. Positivt provsvar inkommer via egen enhet, egenprovtagning eller via remiss.
2. Patienten/index informeras om positivt provsvar. (Vid positiv eller svårbedömd gonorré ska könsmottagningen ringa till personen för att boka in ett besök).
3. Behandlaren ger förhållningsregler som dokumenteras i patientjournal. Skriv SmiNet-anmälan. (kompletterande om patienten blivit remitterad från annan enhet).
4. Smittspårning genomförs enligt punkt 4.5.1. och behandling erbjuds. Smittskyddsläkarens smittskyddsblad om infektionen lämnas till patienten.
5. Vid klamydia är uppföljningsprov endast nödvändigt om patienten är gravid eller själv önskar följas upp.
6. Vid gonorré följs kontrollprover av könsmottagningen men provtagningen kan remitteras till andra enheter.

3.2.4. Ordination och förskrivning av läkemedel vid klamydia

- **Barnmorskor:** För behandling av laboratorieverifierad klamydia får barnmorskor förskriva läkemedel enligt Läkemedelsverkets föreskrifter (LVFS 2011:14). I denna framgår att barnmorskor kan ordinera och förskriva aktuellt läkemedel för behandling. Barnmorska kan delegera utdelning av läkemedel till undersköterska eller kurator med tillräcklig kompetens.
- **Könsmottagningen:** Läkare ordinerar aktuell behandling för klamydiainfektion. Behandling till fast partner ges efter provtagning, provsvar behöver ej inväntas innan behandling ges. Läkare kan delegera utlämnandet av läkemedel till sjuksköterska.

3.2.5. Ordination och förskrivning av läkemedel vid gonorré

För behandling av laboratorieverifierad gonorré ordinerar läkare på könsmottagningen aktuellt läkemedel. Läkaren kan delegera administrering av läkemedel till sjuksköterska.
Behandling till fast partner ges efter provtagning, provsvar behöver ej inväntas innan behandling ges.

3.3. Handläggning vid positivt syfilisprovsvar

1. Positivt provsvar inkommer. Om prov tagits på enhet som ej är könsmottagningen, skall patienten alltid remitteras till könsmottagningen för bedömning av provsvar samt behandling och smittspårning av certifierad partnerspårare.
2. Patienten/index informeras om positivt provsvar. Ge förhållningsregler enligt smittskyddsblad i väntan på behandling och smittspårning. Skriv SmiNet-anmälan samt remittera enligt punkt 1. Dokumentera i patientjournal.

3.3.1. Handläggning av positivt syfilisprovsvar vid könsmottagningen

1. Positivt provsvar inkommer via egen enhet, egenprovtagning eller via remiss.
2. Patienten/index informeras om positivt provsvar. Behandlaren ger förhållningsregler som dokumenteras i patientjournal. Skriv SmiNet-anmälan. (kompletterande om patienten blivit remitterad från annan enhet).
3. Patienten/index bokas för bedömning hos venereolog. Behandling erbjuds efter bedömning.
4. Vid påvisad syfilisinfektion som är färskare än ett år genomförs smittspårning. Smittskyddsläkarens smittskyddsblad om infektionen lämnas till patienten.
5. Uppföljning och kontrollprover följs av könsmottagningen men provtagningen kan remitteras till andra enheter.

3.3.2. Ordination och förskrivning av läkemedel vid syfilis

För behandling av laboratorieverifierad syfilis ordinerar läkare på könsmottagningen aktuellt läkemedel. Läkaren kan delegera administrering av läkemedel till sjuksköterska.
Behandling till fast partner ges efter provtagning och läkarbesök, provsvar behöver ej inväntas innan behandling ges.

4. Smittspårning

4.1. Smittspårningens syfte

Syftet med en smittspårning är att hitta vem/vilka som smittat index eller blivit smittad av index, det vill säga partner/kontakt. Dessa partners/kontakter måste sedan lämna prov. Genom smittspårning och andra smittskyddsåtgärder minimeras smittspridning i samhället.

4.2. Verksamhetschef och medicinskt ledningsansvar (medicinskt ansvarig läkare)

Där hälso- och sjukvård bedrivs ska det finnas någon som svarar för verksamheten (verksamhetschef) och som har det samlade ledningsansvaret. (Hälso-och sjukvårdslagen (2017:30) 4 kap. 2 §). Verksamhetschefen ska bland annat svara för att verksamheten uppfyller de allmänna kraven i hälso- och sjukvårdslagen och att Socialstyrelsens föreskrifter följs.
Verksamhetschefen ansvarar även ytterst för att det finns förutsättningar, till exempel i form av lokala rutiner och personal med tillräcklig kompetens, för att möjliggöra smittspårning i enlighet med gällande regler.

4.3. Vem ansvarar för smittspårningen

Ansvaret för en smittspårning ligger primärt på behandlande läkare. Behandlande läkare bör dock remittera smittspårningen till person med särskild kompetens enligt smittskyddslagen 3 kap. 4 och 5 §§.

Remissens status kan följas i Cosmic.

4.4. Vem får smittspåra

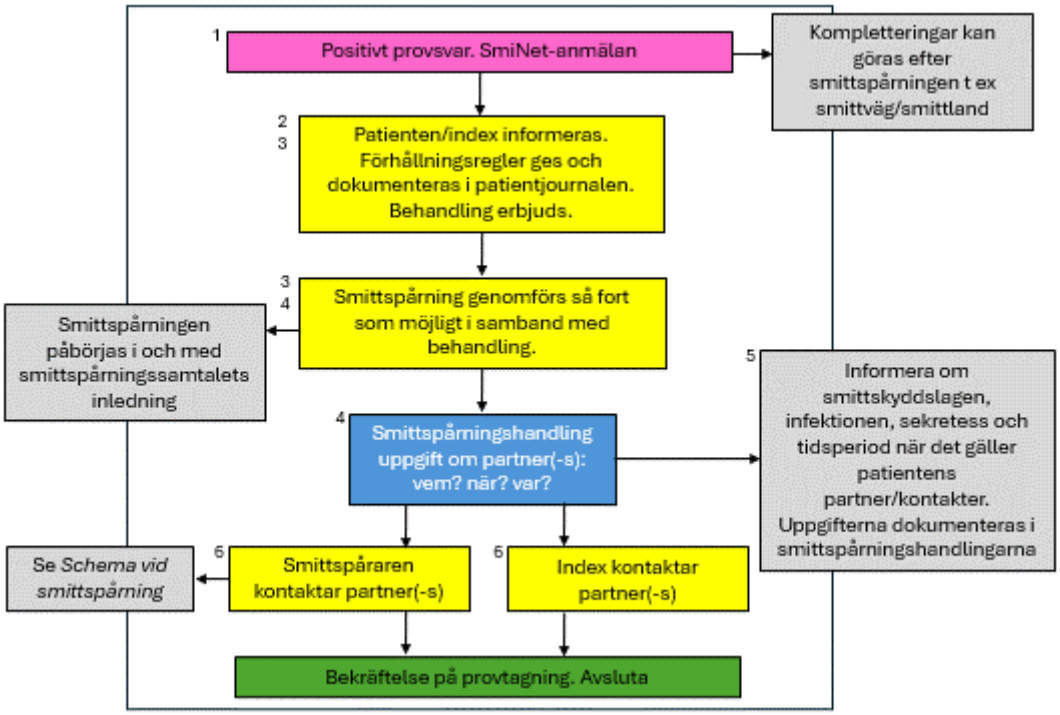
Den som har genomgått utbildning för ”särskild kompetens” enligt smittskyddslagen och efter deligering av smittskyddsläkaren, får genomföra smittspårning oavsett om man är anställd inom Region Gävleborg eller i privat verksamhet.

4.5. Smittspårarens uppgift

Det är smittspårarens uppgift att kontakta de partners som index uppger, oavsett var i landet dessa bor, för att få dem att söka hälso- och sjukvård för provtagning. Om ingen kontakt fås med uppgivna partners efter att minst två kontaktförsök gjorts, överlämnas ärendet till smittskyddsläkaren i smittspårarens län. Se punkt 4.5.2. Schema vid smittspårning samt punkt 4.13. Anmälan till smittskyddsläkaren.

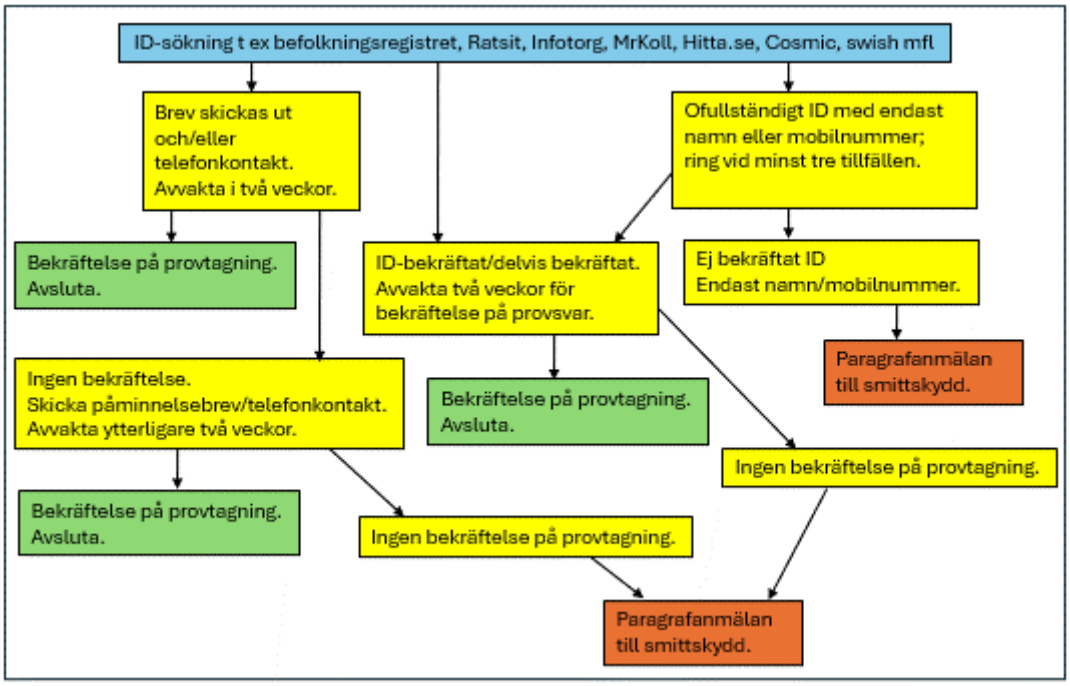
Om index under smittspårningen uttryckt rädsla för konkreta hot eller andra allvarliga komplikationer gällande viss partner/kontakt kan fortsatt handläggning av den kontakten överlämnas till smittskyddsläkaren.

4.5.1. Normalträdet – Smittspårning

1. Positivt provsvar inkommer. Skriv SmiNet-anmälan. Patienter med syfilis/gonorré remitteras till könsmottagning för fortsatt handläggning och behandling/smittspårning ska inte påbörjas
2. Patienten/index informeras om positivt provsvar. Behandlaren ger förhållningsregler som dokumenteras i patientjournal.
3. Smittspårning genomförs och behandling erbjuds. Smittskyddsläkarens smittskyddsblad om infektionen lämnas till patienten.
4. Smittspårningen räknas som påbörjad i och med smittspårningssamtalets inledning. I index journal skrivs att smittspårningen har påbörjats. I smittspårningshandlingarna sammanställs informationen om index partners, ej i index journal.
5. Information ges om syftet med smittspårningssamtalet, information om den bakomliggande smittskyddslagen, sekretess och tidsperioden bakåt som man smittspårar. För klamydia och gonorré gäller 12 månader, alternativt från index senaste provtagning. För syfilis sker smittspårning tillbaka till misstänkt smittotillfälle, men minst 12 månader.
6. Information lämnas av index om dennes partners under tidsperioden. Smittspåraren ställer frågor som svarar på vem/vilka som index har haft sexuell kontakt med och när detta skedde. Kontakt med partners sker enligt Schema vid smittspårning, punkt 4.5.2.

4.5.2. Schema vid smittspårning

- Informationen som index har lämnat undersöks med hjälp av till exempel ett folkbokföringsregister för att försäkra sig om att rätt person kontaktas. När detta har säkerställts så kontaktas partnern via brev/telefon/MVG.
- Påminnelsebrev skickas ut efter två veckor om smittspåraren inte har fått information om partnern har provtagit sig. Alternativ tas kontakt via telefon.
- När smittspåraren fått bekräftat att partner/s har provtagits avslutas smittspårningen. Detta journalförs i index patientjournal.
- Om partnern/s inte har provtagits inom tidsramen, det vill säga en månad görs en paragrafanmälan till Smittskydd Region Gävleborg. Se punkt 4.13.

4.6. Arbetsfördelning 1177 – provhantering

Alla partnerspårare har tillgång till 1177-provhantering. När en patient söker behandling/partnerspårning tar ansvarig partnerspårare upp provsvaret i listan under 1177-provhantering och klickar på knappen ”tilldela mig” = patienten är under behandling/partnerspårning.

- Ungdomsmottagningar ansvarar för att behandla och smittspåra patienter med positiv klamydia i åldersgruppen 15−23 år.
- Barnmorskemottagningar och Könsmottagningen ansvarar för att behandla och smittspåra patienter med positiv klamydia från 24 år. Könsmottagningen ansvarar för alla patienter med positiv och svårbedömd gonorré.

Patientens provsvar finns att se i journalsystemet där även dokumentation sker enligt rutin.

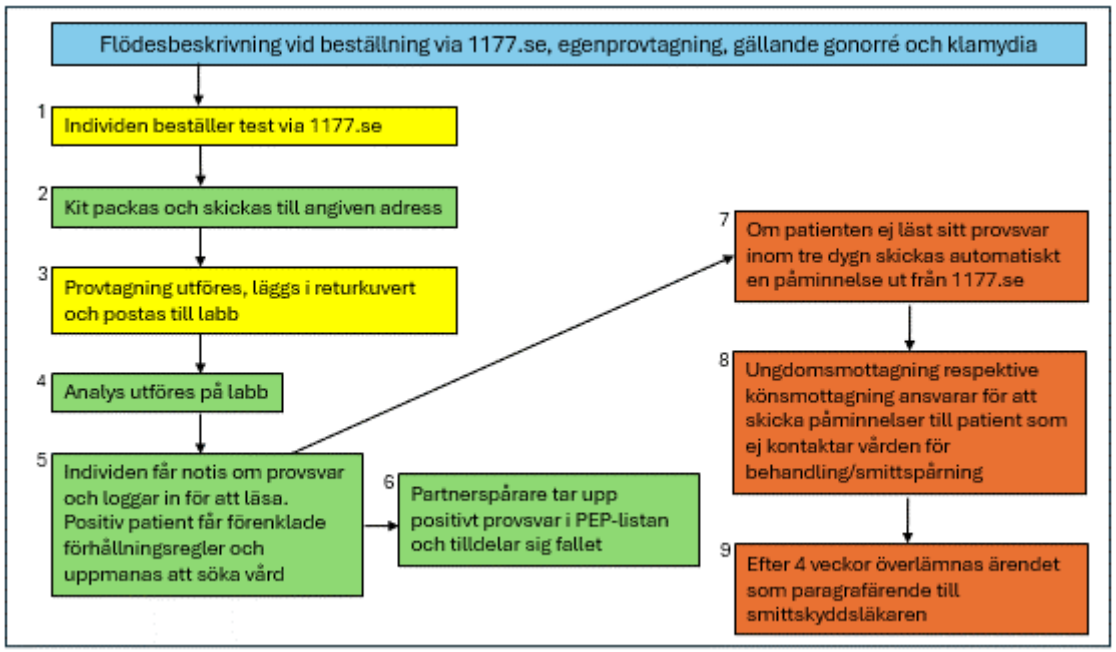
När smittspårningen är klar och patienten erhållit behandling arkiveras fallet i 1177-provhantering och patienten tas då automatiskt bort från listan.

4.6.1. Personer som inte söker behandling

- Ungdomsmottagningen i Gävle ansvarar för att skicka påminnelse till patienter med positiv klamydia, i åldersgruppen 15–23 år, som inte själva kontaktat en mottagning och tilldelats en partnerspårare.

- Könsmottagningen ansvarar för att skicka påminnelser patienter från 24 år, med positiv klamydia samt alla med positiv eller svårbedömd gonorré, som inte själva kontaktat en mottagning och tilldelats en partnerspårare.

4.6.2. Flödesschema vid egenprovtagning

1. Individen loggar in på 1177.se och beställer ett test för provtagning gällande klamydia och gonorré. Här väljer individen provtagningslokal: urin (för penis), vagina, rektum eller svalg. En kombination av flera lokaler kan beställas.
2. Labb packar ett kit och skickar till den adressen som beställaren angivit.
3. Individen utför provtagning, stoppar provet i bifogat returkuvert och postar till labb.
4. Analys utföres på labb
5. Individen får notis om provsvar och loggar in för att läsa. Positiv patient får förenklade förhållningsregler och uppmanas att söka vård (ungdoms-/barnmorske-/könsmottagning).
6. När en patient kontaktar en mottagning tar ansvarig partnerspårare upp provsvaret i 1177-provhantering och klickar på knappen *Tilldela mig*. OBS! Detta är viktigt så att den som ska skicka påminnelser tydligt ser vilka som redan är omhändertagna.

7. Om patienten ej läst sitt provsvar inom tre dygn efter provsvarsnotisen, skickas automatiskt en påminnelse ut från 1177.se.
8. Om patienten med positivt klamydia- och/eller gonorréprovsvar ej kontaktar vården för behandling och smittspårning:
    a. Första påminnelsen går ut en vecka efter provsvar. (Påminnelser sker via telefon, MVG, per post, eller vid behov 1177).
    b. Andra påminnelsen går ut en vecka efter första påminnelsen (två veckor efter provsvar).
    c. En sista påminnelse går ut en vecka efter andra påminnelsen (tre veckor efter provsvar).
9. Om patienten inte kontaktat vården för behandling och smittspårning efter fyra veckor från provsvar lämnas ärendet över som paragrafärende till smittskyddsläkaren.

4.7. Förhållningsregler

Behandlande läkare har skyldighet att besluta om förhållningsregler. Förhållningsreglerna ska delges patienten muntligt och skriftligt och ska sedan journalföras.

Lämpligt är att ge patienten smittskyddsläkarens smittskyddsblad. Där finns förutom aktuell information om sjukdomen och gällande förhållningsregler också information om möjlighet att överklaga sina förhållningsregler till smittskyddsläkaren. Smittskyddsbladen finns på varje smittskyddsenhets webbplats.

Även kontakter som misstänks ha en smittsam allmänfarlig sjukdom ska få förhållningsregler enligt ovan, det vill säga redan vid informations-/provtagningstillfället.

4.8. Smittspårning digitalt

Smittspårning av index ska i första hand göras via appen MVG (patienten identifierar sig med BankID). Kontrollera att samtycke finns, t ex via länken ”Samtycke till påminnelser från hälso- och sjukvården” eller genom muntlig bekräftelse.

Smittspårning kan även göras via telefonsamtal. Index ska då själv ha uppgett sitt telefonnummer för smittspårning vid provtagningen. Vid samtal med index ska nyckelfråga ställas för att kunna säkerställa identitet, till exempel vilken dag och var provtagningen genomfördes.

4.9. Kontakt via sms, sociala medier, e-post med mera

Vid alla former av kommunikation med och om patienter är det ett krav att patientens integritet ska skyddas, för att uppgifter om patienters vård inte ska komma i orätta händer. Användningen av sms, e-post och sociala medier förutsätter att patientens integritet skyddas och att hanteringen grundar sig på riktlinjerna för informationssäkerhet.

Verksamhetschef ansvarar för informationssäkerheten på sin vårdenhet.

Sms
Om en vårdenhet väljer att erbjuda patienter kontakt via sms ska skriftliga lokala rutiner för detta finnas. Meddelandet får inte innehålla uppgifter om hälsotillstånd och andra personliga förhållanden (det vill säga inte provsvar, typ av prov, relationer, etc, även om patienten godkänner det).

E-post
Det är endast tillåtet att kommunicera sekretessbelagd information via e-post under förutsättning att både avsändare och mottagare är säkert identifierade och använda sig av säker e-post och identifiering med BankID.
Hälso- och sjukvården kan inte hindra patienter från att skicka e-post till dem. Svar som rör enskilda personer kan dock inte skickas via e-post men via telefon eller per brev.

Kan man e-posta information efter samtycke? Nej. Det är svårt att uppfylla gällande säkerhetskrav när känslig information e-postas. Vid vanlig e-post kan yrkesutövaren inte vara säker på att det är patienten som är mottagare av informationen. Det spelar ingen roll om patienten ändå vill att uppgifterna e-postas. Patienten kan helt enkelt inte samtycka till en osäker överföring av patientuppgifterna.

Svar om vårdenhetens öppettider, adress, etc. kan e-postas, samt generella svar på allmänna frågor.

Sociala medier
Smittspåraren kan, tillsammans med index, hämta information om kontakter via sociala medier och olika datingsidor (till exempel Grinder).
Meddelandefunktionen på de sociala medierna får inte användas i kommunikation med av index uppgivna kontakter. All hälso- och sjukvårdspersonal måste emellertid vara väl medveten om att information på webbplatser kan vara falsk eller felaktig.

Telefon
Provsvar kan lämnas via telefon efter överenskommelse med patient. I annat fall ska patienten få ny besökstid. Om inte kontakt nås med patient, be att patienten ringer. Provsvar får inte lämnas på telefonssvarare.

4.10. Patientdatalagen och smittspårning

Smittspåraren kan söka i sin egen vårdgivares journal för att få reda på om kontakten är provtagen. Om det visar sig att kontakten lämnat prov kan detta smittspår avslutas.
En kontakt som inte lämnat prov ska uppmanas till provtagning av smittspåraren via brev eller telefon. Smittspåraren kan då få veta var och när kontakten lämnat prov. Med kontaktens samtycke kan smittspåraren sedan ringa/skriva brev till provtagande vårdenhet för att få provtagningen verifierad och vid behov också ta del av provsvaret. Personalen vid den provtagande vårdenheten ansvarar för att uppgifterna lämnas ut till smittspåraren endast om sekretessen tillåter.

Med patientens samtycke kan smittspåraren ta del av andra vårdgivares anteckningar i journalsystemet för att få reda på provtagningsstatus och eventuellt provsvar.

Om patienten ej samtycker till journalåtkomst överlämnas ärendet till smittskyddsläkaren. All journalåtkomst, det vill säga behandling av personuppgift i patientjournal, till exempel sökning, loggas och kontrolleras. Om skälet till en viss journalöppning inte framgår av annan dokumentation, kan skälet behöva dokumenteras för att kunna förklaras i efterhand. Det kan göras genom journalanteckning eller på annat sätt.

Får jag…	**Egen vårdgivare**	**Annan vårdgivare**
Söka provsvar?	Ja	Nej
Ringa om besök/provsvar?	Ja	Ja, med samtycke
Lämna ut besök/provsvar?	Ja	Ja, med samtycke

4.11. Dokumentation av smittspårning – smittspårningshandling

Alla uppgifter som behövs för smittspårningen ska dokumenteras. Dessa utgör smittspårningens smittspårningshandlingar. Smittspårningshandlingarna ska hållas skilda från journalhandlingarna, men koppling ska kunna göras mellan smittspårningshandlingarna och patientens patientjournal.

Smittspårningshandling ska innehålla:

- index (patientens) identitet, adress, telefonnummer
- motsvarande uppgifter för varje kontakt som kan ha överfört smittan till index eller som index kan ha överfört smittan till
- när och hur kontakt/er underrättats
- om patienten inte kommer för smittspårning eller om någon av kontakterna anmälts till smittskyddsläkaren
- koppling till index patientjournal (det ska gå att få fram index namn)
- om det har betydelse för smittspårningsärendet:
  - tidpunkt för sannolikt smittotillfälle (till exempel juni 2022)
  - provtagningsdatum.

Patientens smittspårning är avslutad när smittspåraren har fått bekräftat att alla kontakter som index har uppgett, har lämnat prov. Kontakt som är stadigvarande bosatt utomlands avskrivs liksom kontakt som är omöjlig att identifiera (Kalle, röd mössa i Gävle). De kontakter som inte lämnat prov ska vara överlämnade av ansvarig smittspårare till smittskyddsläkaren för fortsatt handläggning.

4.12. Dokumentation i patientjournalen

Följande ska alltid dokumenteras i index (patientens) journal

- positivt (alternativt negativt) provsvar på klamydia, gonorré och syfilis
- klinisk anmälan gjord i SmiNet inklusive givna förhållningsregler

- remittering till annan enhet/klinik
- koppling till respektive kontakts smittspårningshandling
- att smittspårningen är avslutad, inklusive vem som gjort smittspårningen och om någon paragrafanmälan för kontakt är gjord till smittskyddsläkaren.

Skyldigheten att journalföra uppgifter om smittspårningen innebär att smittspåraren kan behöva ges behörighet att dokumentera i journal. Detta gäller all personal som smittspårar, oavsett om denna är anställd hos regionen eller privat vårdgivare.

4.12.1. Kvalitetssäkring av gonorré och klamydia

Efter avslutad smittspårning görs kvalitetssäkring i SmitStat.

4.13. Anmälan till smittskyddsläkare

Anmälan till smittskyddsläkaren sker i SmiNet.

4.13.1. Vanligast förekommande paragafer

§ 3:5 Person som inte går att identifiera eller kontakta.
(Förtydligande: Person som inte säkert går att identifiera och därmed inte går att kontakta).

En kontakt/partner vars identitet inte går att säkerställa ska anmälas till smittskyddsläkaren på § 3:5. Smittspåraren ska i anmälan uppge så många detaljer om kontakten/partnern som möjligt då smittskyddsläkaren fortsätter försöka säkerställa identiteten.

§ 3:6 Person som är uppmanad till undersökning men uteblivit.
(Förtydligande: Person som säkert går att identifiera och därmed kontakta, men som inte besvarar smittspårarens försök till kontakt).

En kontakt/partner som har underrättats av smittspåraren om att hen kan vara smittad av en allmänfarlig sjukdom, ska snarast låta sig undersökas av läkare. Om detta inte görs ska smittspåraren anmäla detta till smittskyddsläkaren på § 3:6.

Information om vilka uppgifter som lämnats av index och vilka uppgifter som smittspåraren själv har fått kännedom om ska tydligt framgå. Även hur smittspåraren fått kännedom om kontakten/partnerns identitet/uppgifter (t ex via index, befolkningsregistret, hitta.se etc).

Anmälan ska även innehålla information om vilka åtgärder smittspåraren genomfört, till exempel brev och telefonsamtal till kontakten/index. Detta bör göras normalt senast en månad efter det att smittspårningen påbörjats.

§ 4:4 Patient som inte återkommer till mottagningen för smittspårningssamtal.
En person/kontakt som testat sig positiv är skyldig att medverka i smittspårning och lämna de upplysningar som hen förmår lämna. Detta bör ske senast en månad efter positivt provsvar. Deltar inte patienten i en smittspårning ska hen alltid anmälas till smittskyddsläkaren på § 4:4.

4.14. Smittskyddsläkarens övertagande av smittspårning

Behandlande läkare/smittspårare ansvarar för att smittspårningen påbörjas och genomförs. Smittskyddsläkaren kan överta smittspårningsärendet eller överlämna det till annan person med särskild kompetens och erfarenhet för uppgiften. Sådant övertagande eller överlämnande får till exempel göras om smittskyddsläkaren finner att smittspårningen i ett enskilt fall inte utförts på ett tillfredsställande sätt. Om smittspårningsärendet tagits över av smittskyddsläkaren ska patienten lämna upplysningar om kontakter till smittskyddsläkaren.

4.15. Arkivering

Smittspårningshandlingar ska hanteras och förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem. Handling avseende gonorré, klamydia och syfilis gallras efter tre år enligt gallringsplan. Om det står att en handling kan gallras efter tre år innebär det att tre hela kalenderår efter innevarande år måste ha förflutit innan handlingen får gallras. Om en handling till exempel är daterad år 2007, innebär det att handlingen kan gallras tidigast den 1 januari 2011.

En vårdgivare ska ha dokumenthanteringsplan som innehåller information om hur man ska hantera handlingar. I planen ska bland annat ingå information om var/hur varje handlingstyp förvaras, bevarandetid, om den diarieförs, medium, om typen är original eller kopia.

Typ av handling	**Sparas**
provsvar klamydia	registreras i journal och kan sedan gallras
klinisk anmälan (SmiNet)	datum/förhållningsregler registreras i journal och skannas.
smittspårningshandling	tre år
anmälan av kontakt till SML	tre år

4.16. Instruktion om provtagning och smittspårning

Exempel på lokal instruktion om provtagning och smittspårning enligt smittskyddslagen.

- På vårdenhet YY är X verksamhetschef. En uppdragsbeskrivning ska finnas för den medicinskt ansvariga läkaren.
- Verksamhetschef ger enligt denna instruktion vårdenhetens barnmorskor och sjuksköterskor i uppdrag att vid misstanke om sjukdom enligt punkt provta för följande diagnoser: klamydia, gonorré, syfilis, hiv och hepatit B. Enbart läkare kan neka patient kostnadsfri provtagning.

Då patient önskar provtagning på grund av

- partnerbrev
- uppmanad av partner
- sexuellt umgänge
- symtom

ska provtagning utföras. Vid andra skäl och vid misstanke om andra diagnoser hänvisas patient till läkare för sedvanlig undersökning. Kostnadsfrihet gäller ej provtagning för intyg eller motsvarande.

Provtagande personal meddelar patienten laboratorieverifierat provsvar.
Barnmorska/sjuksköterska som är osäkra på diagnos ska hänvisa ställningstagandet till läkare.
En barnmorska/sjuksköterska får genom delegering ge annan personal att överlämna läkemedel till patient under förutsättning att det är förenligt med en god och säker vård av patienten. Verksamhetschefen svarar för att besluten om delegeringar är förenliga med säkerheten för patienterna. I detta ansvar ingår att besluta om läkemedelshantering får delegeras eller om begränsning finns.
Anmälan om anmälningspliktig sjukdom ska alltid göras via SmiNet till smittskyddsläkaren.
Behandlande läkare, alternativt medicinskt ledningsansvarig läkare, ska alltid stå som anmälande läkare. Själva anmälan kan göras av annan person.

- Läkarinstruktion: I denna instruktion ingår att medicinskt ansvarig läkare ger i uppdrag till barnmorska/sjuksköterska att förmedla läkarens beslut om förhållningsregler till misstänkt smittad patient eller till smittad patient. Förhållningsregler ska ges enligt smittskyddsläkarens smittskyddsblad. Medicinskt ansvarig läkare är ansvarig för samtliga, enligt uppdrag, meddelade förhållningsregler.
- Läkarinstruktion: läkaren ska vid positiva provsvar av en smittspårningspliktig sjukdom antingen ansvara för smittspårningen själv eller med fördel överlämna smittspårningen (och eventuell behandling) till personal med särskild kompetens.
- När den behandlande läkaren överlämnar uppgiften att smittspåra till annan hälso- och sjukvårdspersonal, ska läkaren förvissa sig om att den som övertar ansvaret har den särskilda kompetens som krävs enligt smittskyddslagen 3 kap. 4 och 5 §§, det vill säga har lämpliga personliga egenskaper och har genomgått av smittskyddsläkaren godkänd utbildning.
- Samtliga smittspårningar vid denna klinik ska genomföras av X eller Y. Smittspårarna ska vid påbörjad smittspårning journalföra uppdraget i index patientjournal samt även journalföra när smittspårningen är avslutad.
- Patienter med konstaterad eller misstänkt gonorré eller syfilis ska remitteras till könsmottagning för provtagning och för fortsatt omhändertagande. Detta gäller även behandling, smittspårning och kontrollprov.
- Smittspåraren har hela det formella ansvaret för smittspårningen. Allt som görs i en smittspårning ska dokumenteras i en smittspårningshandling. Att smittspårningen avslutas och ifall icke provtagen kontakt är anmäld till smittskyddsläkaren ska journalföras i index patientjournal när smittspårningen är avslutad.

4.17. Frågor och svar Smittspårning

1. Får kuratorer skriva i/läsa patientens/ungdomens journal?
   Svar: ja.
2. Får jag söka i vårt journalsystem efter en kontakts adress/identitet?
   Svar: ja, i den egna vårdgivarens journalsystem.
3. Får jag söka i vårt journalsystem om en person har lämnat klamydiaprov?
   Svar: ja, se fråga 2.

4. Får jag ringa till en annan vårdgivare och fråga om en person har provtagit sig där?
   Svar: ja, om personen har sagt ja till det. Medgivandet ska skrivas in i smittspårningshandlingen.
5. Får jag svara på om en person har varit på vår mottagning?
   Svar: ja, om uppringaren säger att personen har gett sitt medgivande. Detta medgivande ska antecknas i journalen. Motringning krävs.
6. Hur länge ska smittspårningshandlingen sparas?
   Svar: tre år efter det datum den skapades.
7. Identitetskort – måste personen visa det vid provtagning, och vad gör jag om denne inte har något?
   Svar: Personen ska visa identitetshandling eller ha ett vittne som intygar identiteten (identitetskrav vid besök).
8. Får kurator/sjuksköterska/undersköterska lämna läkemedel till patient?
   Svar: ja, med viss förutsättning.
9. Får kurator/sjuksköterska/undersköterska smittspåra?
   Svar: ja.
10. Får jag smittspåra via appen MVG?
    Svar: ja. (även utomlänspatienter)
11. Kan man lämna klamydiaprov anonymt?
    Svar: nej.
12. Får jag lämna provsvar på telefonsvarare/via sms/e-post?
    Svar: nej.

5. Kommunikation och implementering

Detta överordnade styrdokument får inte brytas ner på underliggande nivå utan samråd med dokumentansvarig. Kvalitetssamordnare utses som extra uppföljare för dokumentet och ansvarar för att dokumentet kommuniceras inom berörda verksamhetsområden. Verksamhets- och vårdenhetschef ansvarar för att rutinen blir känd, implementerad och tillämpad. Smittskyddsläkaren ansvarar för att dokumentet är publicerat på smittskyddets hemsida.

6. Medverkande och granskare

Dokumentet är framtaget av smittskyddsläkaren i Region Gävleborg med stöd av motsvarande dokument från Smittskydd Stockholm. Medverkande och granskare är STI samordnare, smittspårande barnmorskor, sjuksköterskor och kuratorer.

7. Referenser

Dokumentnamn	Plats
Hälso- och sjukvårdslag (2017:30)	riksdagen.se
Smittskyddslagen (2004:168)	riksdagen.se
Läkemedelsverkets föreskrifter (LVFS 2011:14)	lakemedelsverket.se
Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)	riksdagen.se